

УДК 75.047(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-1-22>**Алла ДЯЧЕНКО,***orcid.org/0000-0003-4496-5931*

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

деканка факультету декоративно-прикладного мистецтва Київської державної академії

декоративно-прикладного мистецтва і дизайну

імені Михайла Бойчука (Київ, Україна) *pani.alla0107@gmail.com*

АКВАРЕЛЬНІ ПРАКТИКИ САМІРИ ЯНУШКОВОЇ: МІЖ ТРАДИЦІЙНОЮ ТЕХНІКОЮ ТА АВТОРСЬКИМ ЕКСПЕРИМЕНТОМ

У статті проаналізовано особливості акварельної техніки в творчості сучасної художниці Саміри Янушкової крізь призму поєднання класичних принципів акварельного живопису з авторськими експериментальними підходами. Розглянуто стилістичні прийоми, композиційні рішення, роботу з кольором і фактурою, а також концептуальні виміри її творчості. Методологія дослідження дає змогу поєднати описово-аналітичний, мистецький та порівняльний підходи, забезпечуючи комплексне розуміння техніки, образної системи та експериментальної складової акварельних практик С. Янушкової. Наукова новизна дослідження полягає у першому системному мистецтвознавчому осмисленні акварельної творчості Саміри Янушкової, введенні її художньої практики до наукового обігу, а також у виявленні специфіки авторських технічних експериментів і трансформації традиційної акварельної техніки в сучасному художньому процесі. Зроблено висновки, що акварель у творчості Саміри Янушкової постає як самодостатня художня система, у якій взаємодія води, пігменту та світла формує емоційно насичений простір образу. Спираючись на класичні принципи прозорості, лессування та світлоповітряної перспективи, художниця водночас активно розширює межі традиційної техніки через експеримент із матеріалом і композиційною динамікою. Контрольована випадковість стає ключовим елементом її творчого методу, перетворюючи живописний процес на поєднання авторського задуму й природної плинності води. Колористичні рішення ґрунтуються на складних нюансних переходах теплих і холодних тонів, що створюють ефекти руху, світлової напруги та атмосферності. Світло виконує конструктивну функцію організації простору аркуша й посилює символічну виразність образів, а поєднання фігуративних мотивів з абстрактними структурами наближує творчість художниці до сучасних експериментальних тенденцій.

Ключові слова: акварельний живопис, Саміра Янушкова, сучасне мистецтво, художній експеримент, авторський стиль.

Alla DIACHENKO,*orcid.org/0000-0003-4496-5931*

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Dean of the Faculty of Decorative Applied Arts

Mykhailo Boychuk State Academy of Decorative and Applied Arts and design of Kyiv

(Kyiv, Ukraine) *pani.alla0107@gmail.com*

SAMIRA YANUSHKOVA'S WATERCOLOR PRACTICES: BETWEEN TRADITIONAL TECHNIQUE AND AUTHOR'S EXPERIMENT

The article analyzes the features of watercolor technique in the work of contemporary artist Samira Yanushkova through the prism of combining classical principles of watercolor painting with author's experimental approaches. Stylistic techniques, compositional solutions, work with color and texture, as well as conceptual dimensions of her work are considered. The research methodology allows combining descriptive-analytical, artistic and comparative approaches, providing a comprehensive understanding of the technique, figurative system and experimental component of S. Yanushkova's watercolor practices. The scientific novelty of the study lies in the first systematic art-historical understanding of Samira Yanushkova's watercolor work, the introduction of her artistic practice into scientific circulation, as well as in revealing the specifics of the author's technical experiments and the transformation of traditional watercolor technique in the modern artistic process. The conclusions are made that watercolor in Samira Yanushkova's work appears as a self-sufficient artistic system in which the interaction of water, pigment, and light forms an emotionally saturated space of the image. Relying on the classical principles of transparency, glaze, and light-air perspective, the artist simultaneously actively expands the boundaries of traditional technique through experimentation with material and compositional dynamics. Controlled randomness becomes a key element of her creative method, transforming the painting process into a combination of the author's intention and the natural fluidity of water. Coloristic solutions are based on complex nuanced transitions of warm and cold tones, which create effects of movement, light tension, and atmosphere. Light performs a constructive function of organizing the space of the sheet and enhances the symbolic expressiveness of the images, and the combination of figurative motifs with abstract structures brings the artist's work closer to modern experimental trends.

Key words: watercolor painting, Samira. Yanushkova, contemporary art, artistic experiment, author's style.

Постановка проблеми. У класичному живописі акварель традиційно сприймалася як камерна, допоміжна або підготовча техніка. Проте у ХХ–ХХІ століттях вона зазнала суттєвої трансформації, перетворившись на самодостатній засіб художнього висловлювання. Сучасні митці дедалі частіше використовують її як поле для експериментів із формою, фактурою та просторовою організацією зображення.

Творчість Саміри Янушкової демонструє яскравий приклад переосмислення цінності й ролі акварелі. У її творах класична технічна база поєднується з індивідуальними пошуками нових візуальних ефектів і концептуальних смислів. Утім, незважаючи на широку присутність у виставковому просторі й популярних арт-платформах, творчість С. Янушкової ще не стала предметом системних наукових досліджень чи монографій у мистецтвознавчій літературі, що створює можливість для подальшого академічного аналізу її художньої методології та індивідуального внеску в розвиток сучасної акварельної творчості, зокрема в Україні.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення сучасних трансформацій традиційних живописних технік у контексті новітнього мистецтва, зокрема на прикладі творчості українських живописців.

Аналіз досліджень. Попри зростаючий інтерес до акварельних практик Саміри Янушкової в сучасному мистецькому середовищі, її творчість наразі не стала предметом системного наукового аналізу. У вітчизняному мистецтвознавстві відсутні фахові статті, монографії чи дисертаційні дослідження, присвячені її художньому методу, стилістичним особливостям і експериментальним підходам в акварелі. Існуюча інформаційна база обмежується публікаціями на мистецьких веб-платформах, персональних сайтах, у соціальних мережах та короткими оглядовими матеріалами популяризаторського характеру. У зв'язку з цим для наукового осмислення творчості художниці доцільно залучати праці, присвячені теорії та історії акварелі як самостійного художнього напрямку, зокрема дослідження технічних прийомів, стилістичних трансформацій і авторських експериментів у межах акварельного живопису.

Так, монографія Джин Г. Грасторф присвячена техніці багатошарового прозорого акварельного живопису з акцентом на лессування, взаємодію пігменту з водою та створення світлоповітряних ефектів. Авторка детально аналізує технологічні прийоми формування глибини простору та світлової атмосфери. Видання є фундаментальним прак-

тичним і теоретичним джерелом з техніки класичної акварелі (*Grastorf, 1992*). Цзі Хунмей досліджує роль світлотіньових взаємодій у сучасному акварельному живописі як ключового композиційного чинника. Авторка аналізує, яким чином світло трансформується з допоміжного елемента у конструктивну основу художнього нарративу, формуючи простір, ритм і емоційне наповнення твору. Праця є важливою для осмислення акварелі як інтерактивної системи композиції та світлової логіки (*Ji Hongmei, 2025*).

Українські дослідниці *О. Андріанова та С. Біскулова (2024)* аналізують акварелі Тараса Шевченка періоду навчання в Петербурзькій академії мистецтв. Досліджуються матеріали, способи нанесення фарби, багатошаровість і робота зі світлом. Авторки доводять значення технічних аспектів у формуванні світлоповітряної образності української акварельної традиції ХІХ століття.

Дисертаційне дослідження *Н. Велигури (2019)* присвячене еволюції українського акварельного живопису ХХ – початку ХХІ століття у контексті взаємодії традиційних технік і новаторських художніх пошуків. Розглянуто стилістичні трансформації, роль світла, кольору й композиції в акварелі різних періодів. Праця формує ґрунтовну теоретичну базу для аналізу сучасних акварельних практик. У статті *М. Юр (2025)* акварель розглядається як художній засіб фіксації культурної спадщини України ХІХ – початку ХХ століття. Автор аналізує здатність техніки передавати атмосферу простору, світлові стани та емоційне сприйняття архітектурних пам'яток. Дослідження підкреслює роль прозорості та світлотіньових ефектів у формуванні «духу місця» в акварельному живописі.

Метою статті є аналіз акварельних практик Саміри Янушкової в контексті поєднання традиційної техніки акварельного живопису з авторськими експериментальними підходами, а також виявлення стилістичних особливостей, художніх прийомів і концептуальних засад її творчості в межах сучасного українського мистецтва.

Наукова новизна дослідження полягає у першому системному мистецтвознавчому осмисленні акварельної творчості Саміри Янушкової, введенні її художньої практики до наукового обігу, а також у виявленні специфіки авторських технічних експериментів і трансформації традиційної акварельної техніки в сучасному художньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Саміра Янушкова – українська художниця, відома як акварельна мисткиня, народилась 24 серпня 1981 р. в Одесі. Вона здобула мистецьку освіту на факультеті декоративно-ужиткового мистецтва Дніпров-

ського театрально-художнього коледжу (закінчила у 2003 р.) та Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, де вивчала українську філологію та мистецтвознавство. Сертифікована як акварелістка, Саміра активно працює у техніці акварелі, віднаходячи в ній засоби відтворення світла, кольору та емоцій (*Саміра Янушкова: біографія...*).

С. Янушкова брала участь у численних вітчизняних та міжнародних виставках і фестивалях: серед них International Watercolor Exhibition Ukraine 2018 р., IWS Czech Republic 1st International Watercolor Festival 2018 р., Art Zurich 2019 р. та Our Wonderful World 2020 р.

Її роботи експонувалися в багатьох країнах світу, включно з Україною, США, Туреччиною, Індонезією, В'єтнамом та ін. У 2021 р. Янушкова потрапила до списку Top-100 художників у США та брала участь у міжнародному онлайн-проекті «Brushstrokes of Harmony».

Художниця також перемагала та отримувала нагороди на міжнародних конкурсах, зокрема перше місце на конкурсі Golden Brush «Love, Peace & Tolerance Through Art» та нагороди у категорії «Flora» на Malaysian International Online Art Competition (*Samira Yanushkova: Exhibitions*).

Творчість Саміри вирізняється яскравою кольоровою палітрою, енергією світла та натхненням природою і повсякденним життям. Художниця звертається до жанрів пейзажу, портрету, натюрморту та побутових замальовок, часто наповнюючи їх теплом, спогадами та світловими ефектами. Особливо помітну роль у її творчому вислові відіграє потреба «ловити сонячні промені пензлем» – метафора, яку сама мисткиня застосовує до власних робіт (*Янушкова С. В.: натхнення в акварелі*).

Колір у роботах С. Янушкової виступає основним носієм смислового та емоційного навантаження. Палітра часто побудована на складних нюансах холодних і теплих тонів, які взаємодіють у динамічному напруженні. Художниця уникає чистих локальних кольорів, надаючи перевагу багатшаровим переходам і напівпрозорим поєднанням. Таке колористичне рішення сприяє створенню відчуття руху й мінливості, що перегукується з філософією акварелі як мистецтва миттєвості. Образи в її роботах часто набувають символічного характеру, балансує між реальністю та абстракцією (*Саміра Янушкова: художник-аквареліст*).

Особливу роль у роботах відіграє контроль світла: незаповнені ділянки паперу часто функціонують як джерела внутрішнього сяйва композиції,

що відповідає класичній акварельній естетиці. Водночас авторка уникає надмірної деталізації, надаючи перевагу узагальненим формам, які підсилюють емоційну виразність образів (*Кольори сонця...*).

Важливу роль у її творчому методі відіграє контрольована випадковість – С. Янушкова активно використовує природну плинність води як конструктивний елемент композиції, дозволяючи фарбі розтікатися, змішуватися та створювати органічні ритми форм. Через нашарування напівпрозорих кольорових площин художниця досягає тонких нюансів світла й кольору, формуючи глибину простору без використання щільного покривного шару фарби. Такий підхід відповідає традиційним уявленням про акварель як мистецтво взаємодії художника зі стихією води, де результат значною мірою залежить від фізичних властивостей матеріалу (поглинання паперу, швидкість висихання, щільність пігменту) (*Grastorf, 1994*). Крім того, такий підхід наближує її творчість до естетики абстрактного експресіонізму, зберігаючи водночас фігуративні мотиви.

М'які переходи кольорів, ефекти серпанку, туманності та повітряної перспективи, характерні для робіт С. Янушкової, перегукуються з класичними зразками європейської та української акварельної школи. Водночас художниця поєднує традиційну технічну основу з авторською емоційною експресією, що надає її творам сучасного звучання та підсилює їхню атмосферність. Такі технічні засади традиційно пов'язують із історичними практиками акварелі XIX – початку XX століття, де робота зі світлом і повітрям була ключовою для створення ефемерної глибини простору (*Андріанова, Біскулова, 2024*).

У мистецтвознавчій літературі підкреслюється, що акварель як техніка історично поєднує традиції і новаторство: прозорість шару, робота зі світлотінню й динаміка композиції є ключовими для формування художньої тканини твору (*Велігура, 2019*). Адже у сучасному акварельному живописі саме інтерактивність композиції та світлотіньових ефектів стає ключовим чинником побудови художнього нарративу, перетворюючи світло на активний конструктивний елемент образу (*Ji Hongmei, 2025*).

Водночас у науковій традиції вивчення акварелі як явища художньої культури підкреслюється її роль в усвідомленні простору та пам'яті: Юр М. В. у своєму дослідженні показує, що акварельні практики XIX – початку XX ст. використовувалися як чутлива техніка фіксації пам'яток культурної спадщини України, де прозорість та тональність фарби давали змогу передати відтінки світла й атмосфери конкретного місця (*Юр, 2025*).

Саме така здатність акварелі передавати «дух місця» – завдяки прозорим лессированням, роботі з папером і світлотінню – лежить в основі сучасних пошуків художниці С. Янушкової, що поєднує класичну техніку з індивідуальною художньою реплікою.

Відтак, акварель у творчості С. Янушкової постає не лише як технічний засіб, а як повноцінна образотворча мова, у якій взаємодія води, пігменту та світла формує емоційно насичений простір твору. Особливу роль у цьому процесі відіграє світлотіннова логіка, що органічно вплітається в композиційну структуру аркуша та посилює відчуття глибини й руху повітряного середовища.

Отже, попри опору на традицію, акварельні практики С. Янушкової характеризуються активним експериментуванням. Художниця поєднує класичну акварель із нетиповими матеріалами – тушшю, графічними лініями, фактурними вставками, а інколи й елементами змішаної техніки. Це дозволяє розширювати візуальні можливості акварелі, виходячи за межі її канонічної легкості.

Експериментальні підходи дозволяють художниці порушувати питання нестійкості форми, розмитості кордонів між фігуративним і абстрактним, між контролем і випадковістю. Акварельна техніка фактично стає метафорою сучасного світосприйняття – плинного, фрагментованого й відкритого до постійної трансформації. Художниця розширює межі акварелі, трансформуючи її з допоміжної техніки у самодостатній засіб концептуального художнього висловлювання. Загалом її творчість свідчить про актуальність акварелі в контексті сучасних мистецьких практик та потенціал для подальших експериментів.

У цілому акварельні практики С. Янушкової репрезентують органічне поєднання традиційної техніки та авторського експерименту, що дозволяє розглядати її творчість як важливий приклад розвитку сучасного акварельного мистецтва. Опора на класичні принципи прозорості, світла й лессировання поєднується з новаторськими матеріальними та композиційними рішеннями.

Висновки. Акварель у творчості Саміри Янушкової постає як самодостатня художня система, у якій взаємодія води, пігменту та світла формує емоційно насичений простір образу. Спираючись на класичні принципи прозорості, лессировання та світлоповітряної перспективи, художниця водночас активно розширює межі традиційної техніки через експеримент із матеріалом і композиційною динамікою.

Контрольована випадковість стає ключовим елементом її творчого методу, перетворюючи живописний процес на поєднання авторського задуму й природної плинності води. Колористичні рішення ґрунтуються на складних нюансних переходах теплих і холодних тонів, що створюють ефекти руху, світлової напруги та атмосферності. Світло виконує конструктивну функцію організації простору аркуша й посилює символічну виразність образів, а поєднання фігуративних мотивів з абстрактними структурами наближує творчість художниці до сучасних експериментальних тенденцій.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на порівняльний аналіз акварельних практик Саміри Янушкової з традиціями української та європейської акварельної школи з метою виявлення спадкоємності й трансформації художніх принципів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрианова О. Б., Біскулова С. О. Технологічні дослідження акварелей Тараса Шевченка періоду навчання у Петербурзькій академії мистецтв. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. № 2. С. 8–16. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.1>
2. Велігура Н. М. Традиції і новаторство в акварельному живописі у художній культурі України ХХ – початку ХХІ століття. Дис. канд. мистецтв.: 26.00.01. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури України. Київ, 2019. 260 с.
3. Кольори сонця. Саміра Янушкова: акварелі. URL: https://manufactura.ua/ua/news/tsveta_solntsa_samira_yanushkova_akvareli/ (дата звернення: 5.02.2026)
4. Саміра Янушкова: художник-аквареліст. URL: <https://www.samira.com.ua/> (дата звернення: 6.02.2026)
5. Саміра Янушкова: біографія, творчий шлях, виставкова діяльність. URL: <https://www.artmajeur.com/samirayanushkova> (дата звернення: 3.02.2026)
6. Юр М. В. Акварель як художній засіб фіксації пам'яток культурної спадщини України середини ХІХ – початку ХХ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 3. С. 148–152. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2025.344371>
7. Янушкова Саміра Вікторівна: натхнення в акварелі. URL: https://www.dnipro.libri.dp.ua/Samira_Yanushkova_natkhennya_v_akvareli (дата звернення: 3.02.2026)
8. Ji Hongmei. Reconstructing the Narrative of Light-Shadow: A Study on the Interactivity between Composition and Light-Shadow Logic in Modern Watercolor Painting. *Frontiers in Art Research*. 2025. Vol. 7 (6). P. 18–24. <https://doi.org/10.25236/FAR.2025.070603>.

9. Grastorf J. H. *Pouring Light: Layering Transparent Watercolor*. New York : Watson-Guption Publications, 1992. 144 p.
10. Samira Yanushkova: About the artist. URL: <https://www.artfinder.com/artist/samira-yanushkova/about/> (дата звернення: 5.02.2026)
11. Samira Yanushkova: Exhibitions. URL: <https://www.samira.com.ua/exhibitions> (дата звернення: 7.02.2026)

REFERENCES

1. Andrianova O. B., Biskulova S. O. (2024) Tekhnolohichni doslidzhennia akvarelei Tarasa Shevchenka periodu navchannia u Peterburzkii akademii mystetstv. [Technological studies of Taras Shevchenko's watercolors during his studies at the St. Petersburg]. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs*, 2, 8–16. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.1> [in Ukrainian]
2. Velihura N. M. (2019) Tradytsii i novatorstvo v akvarelnomu zhyvopysi u khudozhnii kulturi Ukrainy XX – pochatku XXI stolittia [Traditions and innovation in watercolor painting in the artistic culture of Ukraine in the 20th and early 21st centuries] *Dys. kand. mystetstv.*: 26.00.01. Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, Ministerstvo kultury Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian]
3. Kolory sontsia. Samira Yanushkova: akvareli. [Colors of the sun. Samira Yanushkova: watercolors]. URL: https://manufatura.ua/ua/news/tsveta_solntsa_samira_yanushkova_akvareli/ (date of application: 02/05/2026) [in Ukrainian]
4. Samira Yanushkova: khudozhnyk-akvarelist. [Samira Yanushkova: watercolor artist]. URL: <https://www.samira.com.ua/> (date of application: 02/06/2026) [in Ukrainian]
5. Samira Yanushkova: biohrafia, tvorchi shliakh, vystavkova diialnist. [Samira Yanushkova: biography, creative path, exhibition activities]. URL: <https://www.artmajeur.com/samirayanushkova> (date of application: 02/03/2026) [in Ukrainian]
6. Iur M. V. (2025) Akvarel yak khudozhnii zasib fiksatsii pam'iatok kulturnoi spadshchyny Ukrainy seredyny XX – pochatku XXI stolittia. [Watercolor as an artistic means of recording monuments of cultural heritage of Ukraine of the mid-19th - early 20th centuries]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 3, 148–152. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2025.344371> [in Ukrainian]
7. Yanushkova Samira Viktorivna: natkhnennia v akvareli. [Yanushkova Samira Viktorovna: inspiration in watercolor]. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/Samira_Yanushkova_natkhnennya_v_akvareli (date of application: 02/37/2026) [in Ukrainian]
8. Ji Hongmei (2025) Reconstructing the Narrative of Light-Shadow: A Study on the Interactivity between Composition and Light-Shadow Logic in Modern Watercolor Painting. *Frontiers in Art Research*, 7 (6), 18–24. <https://doi.org/10.25236/FAR.2025.070603>.
9. Grastorf J. H. (1992) *Pouring Light: Layering Transparent Watercolor*. New York : Watson-Guption Publications
10. Samira Yanushkova: About the artist. URL: <https://www.artfinder.com/artist/samira-yanushkova/about/> (date of application: 02/05/2026)
11. Samira Yanushkova: Exhibitions. URL: <https://www.samira.com.ua/exhibitions> (date of application: 02/07/2026)

Дата першого надходження статті до видання: 16.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
 ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

